

Onderzoekagenda: Voeding en duurzaamheid

Voeding staat in de schijnwerpers. We beseffen steeds meer dat ons huidige voedselsysteem niet lang meer houdbaar is. De huidige voedselproductie en -distributie hebben grote impact op de uitstoot van broeikasgassen en daarmee op de klimaatverandering. Ook lijkt het niet mogelijk om de almaar groeiende wereldbevolking te kunnen blijven voeden. Oplossingen zoals een plantaardiger voedingspatroon en kortere ketens dragen niet alleen bij aan een duurzamer voedselsysteem, maar ook aan de volksgezondheid.

Elske Wits & Vera Beuzenberg, december 2021

Voeding en duurzaamheid: wat is de onderzoekopgave?

Onderzoeksinstituut IVO onderzocht welke kennis er nodig is om de komende jaren tot doorbraken te komen op het gebied van een duurzaam voedselsysteem. Hiervoor deden we een literatuurverkenning in combinatie met een Delphi-studie. Het resultaat? Elf breed gedragen onderzoeksvragen, met dank aan 22 deskundigen zoals (voedings)wetenschappers, diëtisten, beleidsmakers en sociaal ondernemers.

Thema's

- Beleidsmaatregelen en interventies.
- Hyperconsumptie
- Eiwittransitie(paden)
- Gedragsverandering en prijsprykkels
- Nederlandse landbouw
- Voedselverspilling

“Ons voedselsysteem is in de huidige vorm niet houdbaar en verduurzaming van het systeem vraagt aanpassingen van ons allemaal”

Ministerie van Financiën (2020). BMH Bewegen naar een duurzaam voedselsysteem.

Delphi-studie

We voerden een Delphi-studie uit, waarbij deskundigen in meerdere rondes tot consensus komen over een bepaald onderwerp. Zo kwamen we tot een selectie van relevante onderzoeksvragen over voeding en duurzaamheid en een prioritering hiervan.

Deelnemers

Wie deden mee?

Beleidsmakers, (voedings)wetenschappers, voedingsdeskundigen, diëtisten en sociaal ondernemers die beroepsmatig bezig zijn met voeding en duurzaamheid.

Er zijn 152 personen benaderd om deel te nemen. In totaal meldden 35 personen zich aan voor deelname, waarvan er 28 aan de eerste ronde deelnamen, 22 aan de tweede ronde en 20 aan de derde ronde van de Delphi-studie.

De 11 geprioriteerde onderzoeksvragen:

Het eindresultaat is een lijst van elf onderzoeksvragen die deelnemers belangrijk vinden. Hieronder een overzicht. De vragen zijn onderverdeeld in zes subthema's. De eerste twee onderzoeksvragen worden het meest belangrijk.

Beleidsmaatregelen en interventies

- 1) Welke beleidsmaatregelen zijn effectief om de ecologische voetafdruk van de Nederlandse voedselconsumptie te verlagen, lettend op hyperconsumptie en voedselverspilling?

Hyperconsumptie

- 2) Hoe kan de eetomgeving aangepast worden, zodat hyperconsumptie ontmoedigd wordt?
- 3) Onder welke bevolkingsgroepen/culturele achtergronden vindt hyperconsumptie met name plaats en wat zijn de oorzaken hiervan?

Eiwittransitie en transitie(paden)

- 4) Wat zijn transitiepaden om de ecologische voetafdruk van Nederlands voedsel terug te dringen?
- 5) Op welke manier kunnen specifieke doelgroepen (cultureel, lage SES, fervente vleesconsumenten) gestimuleerd worden om meer te bewegen richting een plantaardig voedingspatroon?
- 6) Wat voor transitiepaden resulteren in een voedselsysteem dat zowel milieu, duurzaamheid als sociale rechtvaardigheid omvat?

Gedagsverandering en prijsprikkels

- 7) Welke psychologische gedragsveranderingstechnieken kunnen ingezet worden om keuzegedrag te beïnvloeden in een gezondere duurzamere richting?
- 8) Hoe zorgen we ervoor dat gezonde duurzame voeding de makkelijkste keuze wordt en een hogere prioriteit krijgt bij de consument?

Nederlandse landbouw

- 9) Wat is de verwachte milieuwinst of -verlies wanneer alternatieve landbouwwormen worden toegepast (cyclische-, natuurinclusieve- en verticale landbouw)?
- 10) Hoe kan het Nederlands agrarisch systeem duurzaam ingericht worden, rekening houdend met het grondwaterpeil, bodemkwaliteit/bodemleven en ziekteverendheid voor gewas en vee (en uiteindelijk de mens)?

Voedselverspilling

- 11) Hoe zou tegelijkertijd de consumptie van verse producten (groente en fruit) gestimuleerd kunnen worden en verspilling hiervan verlaagd worden?

Opzet van de Delphi-studie

De deelnemers vulden individueel tijdens drie online rondes een vragenlijst in. De gegevens werden geanonimiseerd en de deelnemers bleven anoniem voor elkaar.

Ronde 1

In de eerste ronde stelden we één open vraag: *Wat zijn belangrijke onderwerpen rondom voeding en duurzaamheid waar onderzoek zich de komende jaren op moet richten?*

Dit leverde 239 antwoorden op. Deze zijn gecategoriseerd en samengevoegd tot 51 onderzoeksvragen.

Ronde 2

In de tweede ronde werd de volgende vraag gesteld: *In hoeverre zijn de volgende onderzoeksthema's naar uw mening belangrijk om de komende jaren te onderzoeken, om zo tot doorbraken op het gebied van voeding en duurzaamheid te komen?*

Deze vraag werd gevolgd door een lijst van 51 onderzoeksvragen, die geformuleerd werden in ronde 1. Deelnemers antwoordden via een Likertschaal van 1 (zeer onbelangrijk) tot 7 (zeer belangrijk).

Per onderzoeksvraag zijn de mediaan en de interkwartieldeviatie (IQD) berekend. Een IQD van ≤ 1 betekent dat er consensus is over die onderzoeksvraag. Meer dan de helft van de antwoorden valt dan binnen één punt van de Likertschaal. Van de twaalf onderzoeksvragen waarover consensus werd bereikt werden er zes belangrijk gevonden (mediaan van 6 of hoger).

Ronde 3

Hier stelden we dezelfde vraag als in de tweede ronde, maar dan voor de 39 onderzoeksvragen waarover nog geen consensus was. Ditmaal zijn in de vragenlijst staafdiagrammen bijgevoegd, met daarin de antwoorden uit ronde 2. Zo konden de deelnemers zien wat anderen antwoordden en tot hun oordeel komen.

De groep bereikte consensus over vijf extra onderzoeksvragen, allemaal met een mediaan van 6 of hoger. Samen met de twaalf vragen uit de tweede ronde kwamen we tot zeventien onderzoeksvragen waarover consensus was, waarvan de deelnemers elf (zes uit tweede ronde plus vijf uit derde ronde) het belangrijkste vonden voor toekomstig onderzoek over voeding en duurzaamheid.

Hoe verder?

Onderzoeksinstituut IVO gaat de komende jaren aan de slag met het thema 'voedsel, duurzaamheid en gezondheid'. IVO werkt hierbij samen met Platform31. Deze kennis- en netwerkorganisatie publiceerde eerder: [City Deal Voedsel op de stedelijke agenda](#) en [Korte voedselketens](#). Wij zoeken samenwerkingspartners die dit thema verder met ons willen oppakken.

Interesse? Neem contact op met wits@ivo.nl.